

SAYI : 17

NİSAN 1937

CİLT : II

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

İÇİNDEKİ YAZILAR

General İsmet İnönü'nün Nutukları

İnönü (Şiir)

Gerilla hakkında iki hatıra

Abdülhak Hâmit

Beklenilmeyen kara haber

Yunus Emreye (Şiir)

Konferans

Yol aldı (Şiir)

Tarım

Hikâye

Derlemeler

Dizin nasıl okunur (Piyes)

Haberler, Hareketler

H. A. Yücel

Afet

* * *

Şükrü Kaya

G. N. Arı

C. K. Tuncoğlu

A. Ertan

S. Coşkun

A. Ataman

S. Aytekin

Ozantürk

* * *

General İsmet İnönü

**Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarını
açarken kıymetli bir Nutuk söyledi**

Karabükte, Demir ve Çelik Fabrikalarının temelini atmak için toplanmış bulunuyoruz. Bu hâdisenin bütün memleket için olan büyük ehemmiyetine işaret etmek isterim. Atatürk bu büyük müessesenin Temel atma merasimine beni memur etti. Şimdi eserin ehemmiyetini gösterecek bir iki rakamı size ve memlekete arz etmek isterim.

" Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları," adı dikkatinizi celbetmiştir. Demir ve Çelik Fabrikaları yedi büyük Fabrikadan mürekkeptir. Bunlardan her biri her memlekette başlı başına birer kıymet sayılabilir.

Yüksek fırınlar, çelik fırınları, kok fırını, haddehane, 20 bin kilovat kudretinde bir Elektrik santrali, büyük bir

atölye ve talî maddeler fabrikası bugün meydana getirilmesi kararlaştırılmış olanlar bunlardır. Bu müesseselere dayanarak yeniden kurulacak fabrikalar ayrıca birer mevzu olacaktır.

Kurulacak fabrikalar fennin en son terakkilerini ve en son icabatlarını ihtiva edecek, en kuvvetli müesseselerdir. Bu fabrikada günde bine yakın amele çalışacaktır. Amelenin nisbetle azlığı kurulacak olan fabrikanın ne kadar modern ve mekanize edilmiş olduğunu göstermeye kâfidir.

Bugün müesseselere 22 milyon liradan fazla para sarfedeceğiz. Fabrikaların hergün kullanacağı madenleri iki yüz otuz altı vagon taşıyacaktır. Bu her gün on trenin buraya gelmesi demektir.

Arkadaşlar,

Endüstri hayatına hevesle girdikten sonra asıl endüstrinin ana kısmına, ağır endüstriye bugün başlamış bulunuyoruz makine endüstrisine de buradan başlarız. Bu müessese içtimâî bakımdan da ayrıca dikkati celbedecek bir kıymeti haizdir. Burada çalışanların ikamet ve çalışma sıhhat şartları, mektep ihtiyaçları ayrıca hazırlanacak, bunlar için ayrı ayrı müesseseler kurulacaktır. Görüyorsunuz ki, Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları ile memleketin her sahada çok kıymetli olan başlıca ihtiyaçlarına cevap verecek bir müessese kurmakla kalmıyoruz.

Cumhuriyetçi ve milliyetçi Türkiye'nin mânevî ve içtimâî bir medeniyet ve kültür müessesesinin de meydana getirmiş oluyoruz.

Demir ve Çelik Fabrikalarının endüstri bakımından, ekonomi bakımından olduğu kadar memleket müdafaası için olan yüksek ehemmiyetine de bilhassa dikkatinizi celbetmek isterim.

Bu fabrikalar her ihtiyaç için istediğimiz demir ve çelik temin etmekle memleket müdafaası bugünden sonra daha geniş temellere istinat etmiş olacaktır. Her bakımdan memlekete bu kadar lüzumlu ve faydalı olan bu fabrikaları vücuda getirmek Atatürk'ün büyük bir ehemmiyet verdiği başlıca bir mevzu idi. Bugün temelini atmakla sevinç duyduğumuz bu fabrikaların kurulması için çok çalışılmış, uzun müzakereler ve tetkiklerde bulunulmuştur bu yolda kararlaştırılmış olan sayısız sayısız zorlukları gidermek ve kuruluşlarını tahakkuk ettirebilmek için başlıca

istinat ettiğimiz kuvvet Atatürk'ün bitmez tükenmez müzaheretini ve yardımını olmuştur. Memlekette esaslı ve devamlı her varlığın düşünücüsü ve yaratıcısı olan Atatürk'ün yüksek adımı sonsuz saygı ve saygılarla huzurunuzda ve bütün millet karşısında anmak benim için bahtiyarlık ve şerefli bir vazifedir.

Biraz evvel bu fabrikaları vücuda getirmek için uzun bir müddettenberi yapılmış olan hazırlıklara işaret etmiştim. Bütün bu hazırlıklarımız arasında bu fabrikaların kurulmasını, ehemmiyetine istinat olunur bir müesseseye vermek başlıca ehemmiyet attığımız bir nokta idi. Brasserd firmasından istediğimiz ehemmiyeti bulduğumuza kani olduğumuzu zikretmek benim için bir zevktir. Bu eseri vücuda getirmek üzere Sümerbank ile Brasserd müessesesi kendi münasebetlerini tayin eden mukaveleler hükümleri dahilinde beraber çalışacaklardır. Buna şüphe yoktur. Bir işte karşılıklı vazife sahibi olarak beraber çalışanların amimiyet havası içinde bulunmaları teşebbüsün muvaffak olması için esaslı bir âmil ve zorlukları yenmeleri için büyük kolaylıktır. Bu merasimin bariz olan diğer bir manasını da ifade etmek isterim.

Türkiye'nin en mühim endüstri teşebbüsü, bugün Türk - İngiliz dostane münasebetlerinin iyi bir gösterisi mânasını almakla hususî bir ehemmiyet ve kıymet arzeder. İngiliz Expsrtcredit Cuarante dairesinin Brasserd müessesine yapmış olduğu yardımın İngilterece memleketimize karşı gösterilmiş olan bir ilimada ve dostluk eseri olduğunu bilhassa kaydetmek isterim. Biz

Türkler memleketimize maddî delillerle sempati gösteren bir siyaseti en itimat verici bir siyaset telâkki ederiz. İki memleket arasındaki bu yeni vaziyetin iki yüksek yapıcısını sizin yüksek takdirinize arz ederim. Doktor Aras ve İngilterenin Türkiye'deki büyük elçisi Sir Persi Loren, muhterem büyük elçi bugünkü toplantımızda neşemize iştirak için aramızda bulunuyor. Bu dostane ve nazikâne alâkadan dolayı da kendisine ayrıca teşekkür ederim.

Arkadaşlar,

Modern ve ileri bir millet endüstrisiz olamaz « Endüstri, bu zaman medeniyetinin esas umdesidir, » gibi mütearifleri tekrar edecek değiliz. Ancak bir notayı bir daha caılandırmak isterim :

Eğer Cumhuriyet rejimi olmasa ve Cumhuriyet Halk Partisinin devletçi politikası takip edilmese idi, endüstrinin bu memlekette kurulması hiç bir zaman tahakkuk edemezdi.

Bugün 22 milyon liraya mal olan müesseseler kuruyoruz. Bugüne kadar kurduğumuz fabrikaların en küçüğü 4 5 milyon liradan aşağıya kurulmamıştır eğer Cumhuriyet Halk Partisi ve onun hükümetinin devletçi bir politikası olmasa idi, bu memleket hangi sermaye bu müesseseleri kurabilirdi. Cumhuriyet rejiminin yapıcı ve yaratıcı oluşu partimiz prensiplerinin iyi tatbiki ile keddini göstermiştir. Yakın bir zamanda burada vatandaşlarımız Cumhuriyetin üç mühim eserini, üç büyük feyzini kutladılar. Bir sene içinde demir yolunun açılışını gördük, iki üç gün önce de kömür havzasının tamamen millileştirilmesi

yolunda başarılmış büyük bir işten dolayı millet vekilleri sayın arkadaşım Celâl Bayara karşı Büyük millet meclisinde teveccüh ve takdirlerini gösterdiler.

Bu gün de üçüncü olarak demir ve çelik fabrikalarının temellerini atıyoruz. Bu münasebetle tekrar edeyim ki, memleketin yalnız burası için değil, bütün diğer tarafları için de icraat ve islahat programlarımız vardır. Biz bu programları bir takım zorluklara tesadüf etsek bile hususî bir itina ile tetbikte sebat edeceğiz. Şimdiye kadar geçirdiğimiz tecrübelerle huzurunuzda kendimize güvenerek tekrar edebiliriz ki, programlarımızı tahakkuk ettirmek yolunda bütün kudretimizi sarfetmekten asla geri kalmıyacağız.

Arkadaşlar,

Bu güzel toplantıda haricî siyasete ait bir iki kelime söylemeyi sevgili ve sayın dinleyicilere karşı bir saygı eseri saymaktayım. Umumî olarak beynelmîl sahadada söylenecek şey azdır. Beynelmîl siyaset sık sık helecan verici bnhranlara maruz kalmaktadır. Fakat son zamanlarda muhtelif siyasî cereyanlar daha ziyade sulh istikametinde süzülmeye başlamıştır. Öyle günler yaşıyoruz ki, bir iki sene gibi kısa bir zaman için bile katî teşhisler koymak mümkün değildir. Fakat biraz evvel söylediğimiz gibi sulh yolunda bir takım iyi duygular ve hareketler hissediyoruz yahut hissetmek istiyoruz.

Arkadaşlar,

Biliyorsunuz ki, beynelmîl sahadada son senelerin en mühim değişikliği silâhsızlanma teşebbüsünün akamete uğ-

raması ve her memleketin silâhlanmaya var kuvvetile koyulmuş olmasıdır. Bu gidiş nereye varacaktır ? Zannedilebilir ki, tehlikeler geçdikçe silâhsızlanmaya dayanan bir sulh sistemi yerine, zaman ile milletlerin takatleri sonuna kadar silâhlanmalarına dayanan bir sulh sistemi kendi kendine kurulacaktır. Böyle mühim bir geçit devresinde Türkiyeye düşen, kendini müdafaa için çok hassas olması ve hazırlıklı bulunmasıdır. Buna ötedenberi büyük bir dikkat atfetmekteyiz. Bununla beraber her fırsattan istifade ederek siyasetimize hâkim olan sulh zihniyetini yürütmeye çalışıyoruz. Sulh davacıları ile samimî olarak beraberiz. Beynelmilel ihtilâf mevzularından her hangi birinin kalkmasını meserretle karşılıyoruz.

Arkadaşlar,

Bugün toplantıya gelen vatandaşlarım ile yakından temas etmek bana zevk ve neşe verdi. Canlı ve kudretli

milletin geniş ve bahtiyar bir istikbale karşı sarsılmaz itimadı bütün bakışlarda canlanıyor. Her şey Türkiye'nin daha büyük ve daha ileri hamlelerinin delilidir. Sümerbank, demir ve çelik fabrikalarını ilk plânda şimdikiğinin yarı takatında düşünmüş idi. Plân hazırlanırken takati bir misli artırıldı. Daha bir misli artırılabilmesi için de inşaat esnasında ihtiyati tedbirler aldı. Bütün bu misil artmaları sizlerin neşe içinde idrak edeceğinizi düşünmek insana zevk ve gurur veriyor.

Vatandaşlarım, bu toplantımızı şerefleştirmek için büyük millet meclisi sayın bir reis vekilini ve aziz millet vekillerini gönderdi. Şükran hislerimizi ifade etmek borçumuzdur. Yakın kazalardan gelen kadın ve erkek vatandaşlarımı da sevgi ve teşekkür duygularımızı sunarım. Demir ve Çelik fabrikalarına temel atılmasını, millet ve memleket sevinilecek bir kutlu hâdise saymakta haklıdır.

İnönü

Hasan Âli Yücel

İnönü anayurdun bir küçücük köyüdür,
Onun küçük adını iki savaş büyütür.
İstiklâl Harbindeki ilk zafer orda oldu,
Düşmanı İnönünde yenmişti Millî ordu.
Düşman tekrar saldırdı, bu sefer daha çetin;
Sarsılmadı imanı ordusuna milletin.
Ölümünden acı geldi esirlik Türk oğluna,
Türk döğüştü, vuruştı istiklâli uğruna.
İkinci İnönünde yeni bir ün kazandı,
Her nefer bu savaşta bir adsız kahramandı.
Atatürk, bu zaferi İnönü'ne kutlarken
Bir sahife yolladı yarattığı tarihten.
Bakın onda ne diyor, ne söylüyor dinleyin,
Dinlerken başınızı saygıyla öne eğin :

- « Çok azdır sizin gibi böyle ağır bir işi »
- « Başarmış kumandanlar, araştırsak geçmiş. »
- « Millet in istiklâli, hayatı, hepsi sizin »
- « - Kumandan, zabıt, nefer - bütün askerlerinin »
- « Yurd seven yüreğine gönülden dayanıyor ; »
- « Kumanda ettiğiniz orduya inanıyor. »
- « Siz, orada yalnız düşmanı değil, Türkün »
- « Ters bahtını yendiniz; buna candan öğünün !.. »
- « Öğünün, şimdi vatan, düşman ellerindeki »
- « Parçaları beraber, bir bütün varlık gibi »
- « En ücra yerinde de bu zaferi kutlayın, »
- « Sizin kazandığınız bu savaş mutlayın. »
- « O kadar büyüktür ki bu zaferin manası ; »
- « Düşmanın Anayurda saldıran azgın hırsı »
- « Parça parça olmuştur başını vura vura »
- « Azminizin kırılmaz yalçın kayalarına... »
- « Adınızı tarihe fahrile, şanla yazan »
- « Ve milleti şükranla kendinize bağlayan »

« Bu benzersiz zaferi ben de tebrik ederken »
« Söylemek isterim ki, durduğunuz tepeden »
« O size gösteriyor ünlü bir harb meydanı »
« Ve gene gösteriyor ışık dolu yarını. »
« O yarın millet için, sizin için muhakkak »
« Yükseklik güneşleri doğan bir ufuk olacak ! »

İnönü Atatürk'e şu cevabı veriyor,
Bu cevapla tarihin huzuruna giriyor :

« Zulmün ve istibdadın en yırtıcı, en azgın »
« Hücumlarına karşı yapayalnız ve şaşkın »
« Kalan milletimizin bütün maddi manevî »
« Kuvvetlerini birden yüksek ruhundaki »
« Ateşle tophyan ve... harekete getiren, »
« Ona kendi ruhundan yepyeni bir ruh veren »
« Büyük Millet Meclisi yüce şanlı başkanı »
« Mustafa Kemal Paşa !... »

İnönünde düşmanı »

« Yere seren askerler, zabıtlar ve onlarla »
« Omuz omuza gelip tâ avcı hatlarında »
« Vuruşan kumandanlar namına mefharetle »
« Arzı şükran ederim yüksek tebriklerinize !... »

Bu cevap yurdu saran kara bulutu deldi,
Metros Tepe üstünden Çankaya yükseldi.
İnönü deyince ben bir vatan köşesini,
Tarihe şanlı geçen bir savaşın sesini,
Ve üçüncü olarak bu vatan köşesinden
Tarihe şanlı geçen bu zaferin sesinden
Ayrı bir şey olmıyan insanı hatırlarım ;
Ona öz yüreğimden sevgilerimi yollarım.
Böyle inanmışımıdır : İki İnönü harbi,
Şimdi dinlediğiniz şu iki yazı gibi,
Yüce tarihimizden iki şerefli yaprak ;
Az olur onun için ne söylesek, ne yazsak !...

Gerilla hakkında iki hatıra

ÂFET

İkinci Abdulhamit devri.. İstanbulda
Harp Akademisinde bir zabıt.. Henüz..
yirmi yaşında...

Onun hususiyetlerinden biri : O,
kendisinde bir takım mâna ve mahiye-
tini henüz anılamadığı duyguların çar-
pıştığını hissediyor, fakat bunlara ne
müsbet ve ne menfi bir türlü mâna
vermiyor.

O, kışkırdır. O, kederlidir. O, ru-
hundan gelen anlaşılmasın bir mâna ile
âsıdır. Fakat kime karşı ? Ve ne için ?
Bunu, o da bilmez.

Bir gün ona, yakın arkadaşlarından
biri :

— Sen, diyor, kalk borusunda bir
tүrlü uyumyorsun, dahiliye zabiti kar-
yolunu sarsmadıkça, kalkmıyorsun.

O, cevap veriyor :

— Hakkın var..

— Anılamadım; ben sana bu anlaşıl-
maz hayatının sebebini soruyorum, sen
bana : Hakkın var, diyorsun. Ben sana
karşı haklı olup olmadığımı yolunda bir
iddiaya girişmedim ki... Sendeki derin
uykunun sebebi nedir, bunu söylem-
sin ?

Genç zabıte böyle hitap ve itap eden
yalnız bu arkadaşı değildi; onun bu hali
gitgide birçok arkadaşlarının da dikkatini
celbetmiş, bütün arkadaşları ondan
bunu sormuşlardı. Bu hücum o dere-
ceyi bulmuştu ki artık o, bunlara cevap
vermek, bu müttefikin ordusunu teskin
mecburiyetinde kalmıştı. Cevap şu idi :

— Arkadaşlar, yatağa girdikten son-
ra ben sizler gibi sakin uyuyamıyorum;
sabahlara kadar gözüm açıktır; nihayet
tam dalacağım zaman : « Kalk », borusu
çalıyor, onunda bittabi işidemiyorum,
sağ elinde bir sopa tutan bir adamın
karyolanı sarsmasıyla uyanır gibi olu-
yorum, uyandırılıyorum. O zaman key-
fim yerinde değildir, kafam ve vücu-
dum yorgundur. Dersanede bulunduğum-
muz arkadaşlar benden daha çok zinde,
benden daha çok şendirler.

Asker üniformalı bir hoca dersane-
ye giriyor, ders başlıyor, bu hoca şö-
le diyor :

— Efendiler, harp, muharebe, artık
bunlar sizce malûm şeylerdir. Fakat
Gerilla nedir biliyor musunuz ? İşte en
müshkülü budur. Gerilla kolay bir askerî
hareket değildir. Gerillayı bastırmak ta,
onu yapmak kadar güç bir harekettir.

Bu hoca, tabye muallimi Trabzonlu
Bay Nuri.. Türk ordusuna Erkânıharp
yetiştiren akademide senelerdenberi ho-
calık eden bu Bay Nuri centilmen, ce-
sur bir taktisiyen, bir stratej olarak ta-
nınmıştı. Herkes gibi, o genç zabıt te,
bu hocaya hürmette kusur etmiyordu.
Tabye hocasının Gerilla hakkındaki söz-
leri, onun kafasında yerleşmişti. Bunu
öğrenmek isteyordu. Bir gün hocasın-
dan rica ediyor : Bu verdiğiniz dersi
Türkiyenin muayyen bir noktasında ol-
muş gibi izah eder ve bu dediğiniz
tedbirlerin orada nasıl tatbik olunaca-

ğını lûtfen anlatır mısınız ?

Bu rica o kadar nezaketle ve hocanın tabiatine o kadar uygun bir hassasiyetle yapılmıştı ki Bay Nuri, ertesi derste sınıfa gelince, elli kûsur talebeden mürekkep olan mevcuda şu meseleyi veriyor :

— Efendiler, Osmanlı imparatorluğunun devlet merkezi İstanbul'dur. Hükûmet İstanbul'dadır. Meçhul sebeplerden dolayı Boğaziçinin şark sahilinden İzmit ve onun şimalinde Karadenize çekilen takribî bir hat dahilinde bulunan mıntakadaki Türkler payitahta isyan etmişler ve Gerilla'ya başlamışlardır.

1 — Bu küçük mıntaka halkı, bu isyanı niçin yapabilir, nasıl idame edebilir ? 2 — Osmanlı imparatorluğu devleti, bütün hükûmet ve ordusu ile bu isyanı nasıl bastırabilir ? Vazife 1 ve 2 numaralarda gösterilen vaziyetin halli.

Hocanın yüzü gülüyordu ; çünkü talebesine ekstra bir taktik meselesi vermişti. Halbuki bütün talebenin yüzü çatıktı ; bu çetin ve nazik vazifeyi nasıl halledebileceklerini düşünüyorlardı.

Onların içinde yalnız bir kişi, sabahları kalk borusu ile bir türlü uyanmıyan zabıt, işte o, aradığına kavuşmuş bir âşık gibi, çok memnun görünüyordu ; çünkü o zaten kendisinin tahriki üzerine tabye hocası tarafından ortaya atılan meseleyi halletmek için uğraşmış bulunuyordu.

Hoca gittikten sonra sınıfta bir münakaşa başlıyor : Sanki buna ne lüzum vardı ? Durup dururken bu işi niçin kurcalamıştı ? Bu sitemler hep o genç zabıte karşı yapılıyordu.

Bu tarihten on yedi yıl sonra, 1919 Mayısının 14 üncü günü akşamı, İstanbul'da Vahideddin'in Sadrazamı Damat Feridin Nişantaşındaki konağında, bir

akşam yemeği. Buraya iki kişi davetlidir : Bunlardan biri, Mustafa Kemal'dir ondan dinliyoruz :

Muayyen saatte Sadrâzâmın yanında bulunuyordum. Benden başka henüz kimse yoktu. Birkaç cümlelik bir konuşmadan sonra, uzunca bir sükût başladı. Bu sırada, ben Vahideddin'in sadrâzamını tetkik ediyordum. Bir aralık saatine baktı :

— Acaba nerede kaldı ? dedi.

— Birine mi intizar buyuruluyor, dedim.

— Evet, Cevat Paşa Hazretleri geleceklerdi...

İkinci davetli de buydu. Gene sükût başlıyor. Birkaç dakika sonra Cevat Paşa geliyor. Sadrâzam, iki davetlisi ile birlikte yemek salonuna geçiyor...

Sofrada bu üç kişinin üçü de önlerine bakıyorlar. Acaba ne düşünüyorlardı ? Yeni tarihin inkişaf ettirdiği hakikatlere göre, Sadrâzam Damad Ferit Paşa, dünyayı, Türkiyeyi, Türk milletini asla tanımamış... Fakat efendisi Sultan tarafından, yüksek Türk camiasını idare için kendisine verilen vazifenin ağırlığı altında, duygusuz. İşitilen ses yalnız çattallar ve bıçaklar değiştiçe, hizmet edenlerin beceriksizliği yüzünden hâsıl olan gürültü... Yemek bitiyor...

Ortasında genişçe bir masa bulunan dar bir odaya geçiyorlar. Henüz ayakta dururken, Sadrâzam diyor :

— Bir harita getirtsek te, müfettiş paşa onun üzerinde bana izahat verse..

Masanın üzerine bir harita açılıyor. Anlaşılyorki Sadrâzam, haritayı daha evvel hazırlatmış. Kiepert'in atlası ; içinden Anadolu paftası bulunuyor. Damat Feritle Mustafa Kemal haritanın başında karşı karşıya Cevat Paşa da Mustafa Kemal'in yanında !

Mustafa Kemal, Damat Feride soruyor :

— Ne noktai nazardan izahat talep ediliyor ?

— Meselâ, diyor, Samsun havalisinde ne yapacaksınız ?

Samsun havalisinde yapılması istenen iş, o havali Tüaklerinin başladığı Gerilla'yı bastırmaktır.

Mustafa Kemal anlatıyor : Bu sorguya doğru cevap vermek benim için güçtü, bunu itiraf ederim. Fakat hiç tereddüt etmeden şu kelimeler ağızından döküldü.

— Efendim, dedim, İngiliz raporlarında, meselenin biraz mübalağa olunduğuna hükmediyorum. Fakat ne de olsa, yerinde yapılacak tetkiklerden sonra icap eden en iyi tedbirler bulunabilir. Merak buyurmayınız.

Bu sözlerden sonra, Mustafa Kemal Cevat Paşanın gözlerine bakıyor. Aynı zamanda Sadrâzam da, gözlerini General'e çevirmiş bulunuyor. Ona :

— Ne dersiniz ? diyor.

Cevat Paşa, çok tabii bir tavır ve lisanla :

— Öyledir efendim, diyor, böyle işler mahallinde hallolunur şimdiden kat'i ne söylenebilir ?

Hiç memnuniyet göstermiyen Sadrâzamın kafasında daha büyük bir endişeyi halletmek suali, sanki ifade olunabilmek için şekil arıyordu. Birden, oldukça heyecanlı bir seda ile soruyor :

— Pek âlâ, siz bana harita üzerinde kumandanızın şamil olduğu mıntakayı gösterir misiniz ?

Mustafa Kemal, Sadrâzamın vesveseye düştüğü noktayı derhal keşfetmişti cevap veriyor.

— Efendim, henüz ben de pek iyi

bilmiyorum. Belki takriben... (Kiepert haritası üzerine elini koyarsak) ihtimal şu kadar bir parça...

Diyerek bazı vilâyetleri eliyle tahdit ediyor. Bu defa, daha mânalı bir tarzda Cevat Paşaya bakıyor. O da, Sadrâzamın vehmini anlamıştı. Mustafa Kemal, elini haritadan kaldırırken Cevat Paşa ilâve ediyor.

— Efendim, mıntakanın ehemmiyeti yoktur. Paşa bittabiî o mıntakadaki kuvvete kumanda edecektir. Zaten nerede kuvvet kaldı ki...

Cevat Paşa, cümlesini tamamlarken vaziyetin hiç te ehemmiyeti haiz olmadığını ima etmek ister bir tavırla, haritanın bulunduğu masadan uzaklaşır gibi oluyor. Mustafa Kemal, içinden Cevat Paşaya teşekkür ediyor. Generalin bu sözleri, Sadrâzamı tatmin etmiş görünüyordu. Her biri birer koltuğa çekiliyor.

Sadrâzam Mustafa Kemale soruyor :

— Ne vakit hareket edeceksiniz ?

— Ne vakit emir buyurulursa...

Ben harekete hazırım.

— Zati şahaneyi ziyaret ettiniz mi ?

— Hayır, irade buyurulmadı.

— İrade buyuruldu. Ben tebliğ ediyorum. Varın kendilerini ziyaret ediniz.

Ayrılmak zamanı geliyor, orada bir adamı bırakarak sokağa çıkan iki devetli Mustafa Kemal ve Cevat, kolkula yürüyorlar, gecenin karanlıkları içinde Nişantaşı caddesinin piyade kaldırımı üzerinden Teşvikiyeye doğru sıkı adımlarla ilerliyen bu iki arkadaşın biri ötekine, pek samimi bir lisanla soruyor :

— Bir şey mi yapacaksın Kemal ?

— Evet paşam, bişey yapacağım...

— Allah muvaffak etsin !

— Mutlak muvaffak olacağız !...

Abdülhak Hâmit 1851 - 1937

Tat yok gecesinde, gündüzünde;
Ben neyleyim bu yer yüzünde?...

Hâmid'i kaybettik. Türk Edebiyatı'nın en büyük şairi, dâhi san'atkâr Abdülhak Hâmit aramızdan ebedî olarak ayrılmış bulunuyor.

Edebiyatımızda yenileşme ve garplılaşma hareketlerinin peygamberi sayılan Hâmit bütün bir devrin tek mümesilidir. Hâmit yarım asrı geçen bir zamandanberi durmadan yazmıştır. Her yazdığı bir devir edebiyatına gurur ve iftihar verecek kıymette şaheserlerdir.

Bugün ölümüyle bütün memleketin matem tuttuğu büyük ölû İstanbulun herhangi bir mezarlığının kara topraklarına değil Türk gençliğinin ve Türk entelektüelinin kalbine gömülmüştür. 86 Senenin ezen ve yıpratıcı ıstıraplarıyla damla damla eriyen ve nihayet derin uykusuna geçiveren Hâmidin fânî varlığı aramızdan kaybolabilir. Fakat onun erişilmez dehasının ölmez eserleri yüksek sanatı, engin ve ufuksuz şiiri edebiyetle kol kola asırları aşacaktır.

Hâmidin Hayatı : 1851 Yılında İstanbulda Bebekte doğmuştur. Babası, Hekimbaşı Abdülhak Mollanın oğlu Hayrullâh efendidir.

İlk tahsilini Bebek ilkokulunda yapmış, aynı zamanda evinde hususî öğretmenlerden Arapça ve Edebiyat dersi almıştır. Babası ile birlikte gittiği Tahranda da mükemmel Acemce öğrendi. İlk mememurluğu Paris elçiliği ikinci kâtipliğidir. Golos, Poti ve Bombay başşehbenderliklerinde bulundu. Londra elçiliği başkâtipliğini yaptı. Oradan Lâhey sefaretine sonra tekrar Londraya sefaret müsteşarlığına nakletti. Meşrutiyetin ilânında Brüksel sefiri idi, tekaüd edildi. Teklif edilen Maarif Nazırlığını kabul etmedi. Saltanatın ilgasına kadar Ayân meclisi azalığında bulundu. Son iki devredir Türkiye Büyük millet meclisine İstanbul mebusu olarak bulunuyordu.

Hâmidin bir araya toplanıp bastırılmamış şiir ve makalelerinden başka otuz üç tane eseri çıkmıştır :

Mensur tiyatro eserleri : Macerayı Aşk, Sabrû Sebat, İçli Kız, Duhteri Hindu, Tarik, İbni Musa.

Manzum Tiyatroları : Nesteren, Eşber, Tezer, Abdüllâhüssağır, Nazife, Sardanapal, Liberte.

Manzum ve mensur tiyatroları : Finten, Zeynep.

Diğer Eserleri : Kaphpe, Sahra, Belde, Garam, Makber, Ölû, Hacle, Bunlar Odur, Tayflar Geçidi, Ruhlar Validem, İlhamı Vatan, Vadigârı Harp Balâdan bir ses, Arziler, Yabancı Dostlar, Mektuplar, Cününü Aşk.

Hâmit hakkında söylenenler ve yazılanlardan parçalar :

Hâmit, sana hitap için isminden büyük kelime bulamıyorum.

Namık Kemal

Abdülhak Hâmit zemine indiği zaman da mahşerdeki emvat gibi kollarını semaya kaldırır. Sezayi

Edebiyatımızda inkılâp nazmı Hâmitle Başlar. Cenap Şehabettin

Abdülhak Hâmit Türklerin en büyük şairidir. Celâl Sahir

Şair Azamımız. Süleyman Nazif
Hâmit Herzaman yaşayacak bir san'atkârdır. Hüseyin Cahit Yalçın

Edebiyat noktasından en yüksek şahika Hâmittir. Halit Ziya Uşaklıgil

Shakspeare Abdülhak Hâmidde bazan yaklaşıyor. Celâl Nuri

Vatanın şairi müebbedisin. Faik Âli.

Onun büyük hatırası, fikir sanat ve kültür tarihinde bıraktığı iz, zail olmayacak, Türk milleti ile birlikte edebiyete gidecektir. Fuat Köprülü

Bazı müstesna insanlar vardır, zi-hayat değil, bizzat hayatırlar. Hâmit işte onlardan biridir. Ali Nihat

Fuzuli, Baki, Nef'i, Şeyh Sadi, Firdavsi, Hayam, Corneille, Racine, Hugo, Shakspeare... Bütün bu sayılan şairleri hep birbirine karıştırınız, onlardan yepyeni, ap ayrı bir deha yaratınız : İşte Abdülhak Hâmit budur.

İsmail Habib Sevük.

" Hâmit, yuvasını vatan edebiyatının şahikalarına kurmuş bir kartaldı.

E. Ekrem Talu

Abdülhak Hâmit, daima yıldızlardan ve güneşlerden ilham toplayan ve bazan zemine doğru süzülse bile yüksek tepelerden aşağı doğru inmek istemiyen kendi tabirince (Sema karin) bir şairdi.

İzzet Yazgac

Hâmit, tek başına bir mektep ve başlı başına bir devirdir.

Nurettin Artam

Kayıbımız, dünyanın kaybıdır.

Sadri Ertem

Son yıllarında ne vakit gördüysem, o bastığı yeri tarta tarta yürüyüşüyle, o halâveti, rahatlığı ve sükûnuyle daima bana, fırtınalı, şimşekli, yıldırımli bir maceradan sonra durulmuş, berraklaşmış bir engini hatırlatırdı.

Vedat Nedim Tör.

Bir insan ki arkasında büyük bir eser ve o eserlerden ruh gıdası almış nesiller bırakır da nasıl büyük olmaz.

Hasan Âli Yücel

O' devrinin şüphesiz en büyük şariydi. Kâzım Nami Duru

Hamit, kapanan bir devrin içimizde yaşayan en büyük abidesi idi.

Prof M. Emin Erişirgil

Yer yüzünde kendi giden fakat ismi ve eseri yaşıyan pek az bahtiyar içinde bizim Hâmidimiz de insanlığın kalbinde ebediyen yaşıyacaktır.

İ. Galip Arcan

Hâmidî anarken, heybetli bir âlem teşkil eden eseri yanında, ırkımızın en su katılmamış fazilet ve ruh asaletine örnek olan yüksek şahsiyetini de hatırdan çıkarmamalıyız. Yaşar Nabi

On dokuzuncu asır iki büyük şair yetiştirdi: Biri Fransızların Victor Hugo'su, diğeri de Türklerin Abdülhak Hâmididir. A. Adil Eren

Hâmit, yıllar geçtikçe değeri artacak, sesi yükselecek bir şahsiyettir.

Ö. Rıza Doğrul

Ey sanatı şiri ilâhi Hâmid,
Lerzan olarak döker de yaşlar,
Kalmaz sanırım cihanda camid,
Eş'arına makes olsa taşlar.

Saib

Hamidden Parçalar

— Makber'den —

Ey yâr şu nevbahar sensin,
Ben anlıyorum ki yâr sensin.

Ettikçe nigâh bahrü berre
Birden sanırım ki bazı kerre
Meşcerdeki rûzgâr sensin.
Ağlar, derim eşkbâr sensin.
Türben görününce anlarım ki
Öldüm, bana türbedar sensin.

Mihnetkeşi bâri mahşerim ben,
Mevta gibiyim, Muammerim ben,
Varab, onu sen elimden aldın,
Aldım onu lâkin isterim ben!

Bir vaıza bir mev'ize'den beyitiler

Ey beşer çehreli hayvan, heyhat,
İlmü irfan iledir zevki hayat.

Onu hiç kullanamazsan nadan,
Neye vermiş sana nutku yezdan?
Voksa zatınca hayatın hükmü
Ne olur bizce o zatın hükmü?

Neye geldin bu cihana söyle,
Düşünüp durmak için mi böyle?

Vatanü milleti bilmem dersin,
Ya niçin kendine Adem dersin?

Halk için hubbû vatan imandan,
Sence şer'i mi değil hubbu vatan?

Dediğin yolda gideydi her bâr
Bulunur mıydı bugünkü asâr?

Medeniyet ne diyorsun bilmem,
Medeniyet yaşamaktır sersem.

— Tayfalar geçidinden —

Shakespeare'in tayfı

Bulmuş mu sor cerihai mevt onda
iltiyam ;
Gelmekte işte Hazreti Heyyamı zikr-
yam.

Timsali felsefisini gör hüznü hasretin;
Feryadı her lisanda duyulmuş bu Haz-
retin ;

Endişei memat idi mefhumu hikmeti.
İnsanlığın o bildi, nedir kadri kıymeti.

— Firdevsî'nin tayfı görünür —

Hayyamın tayfı

— Firdvsî'nin tayfını muradederek —
İnsanlığın bu bildi nedir zevku lezzeti,
Nefsin vazifesiyle tealisi, izzeti.

Olmuştu pençesinde kalem teyga çane-
şin ;

Eş'arı cengcû idi, evzanı ateşin.

Mirrih ile ederdi sanırsın mûşaaare.

— sonraca —

Usturelerle verdi şecaat yüreklere.

— Eşber'den —

Sümru

Rabbim, şu memaliki, birader,
İskendere eylemiş mukadder.

Sen âciz, o galibü tûvana ;

Eyler bizi bir vuruşta ifna

Bir emri yakîn iken hizmet,

Lâzım mı vatan deyip azimet?

Kardeş gibi söylerim betekrar:

Sevdayı seferde etme ısrar !

Eşber

Kim varsa vatanda pirü berna

Hep gitmeyi eyliyor temenna.

Alem buluyor sezayı takriz

Bir sensin eden bu fikre tariz.

Alma bu sözü lisana zinhar...

Gayretsiz isen de etme izhar!

Sümru

Bir devlete karşı bir aşiret,

Zumunca eder mi arzı kudret?

Eşber

Galibdir olan helâka talib!

Sümru

Sergerde olur mu Şaha galib?

Eşber

— Mütehevvir —

Sergerde biraderim mi bedbaht...

Divanda mı durmalı ya bir taht?

Geh bir ata mucibi tahalli,

Geh bir gemidir onun mahalli.

Görmekte iken vatan mezalim,

Tasvib olunur mu itizalim?

Kimden geliyor hayali teslim,

Düşman mı etti bu fikri talim?

İfnalarına olunca âzım,

Zalimlere serfûru mu lâzım?

Saldırısı vuhuş ile beraber

Vermez ona bir karış yer reşber.

Hazır duruyor hücuma merdan,

Gelsin gelecekse işte meydan!

Tat yok gecesinde, gündüzünde;

Ben neyleyim bu yer yüzünde...

Tatlıdır ruzu şebi dünyanın;

Tatmıyorsan o senin noksanın...

Tek ve güzel bu cihan yoktur anın

saniyesi;

Sanki yektağı teşmil ediyor bâniyesi

Gerçi ecrâm içindenir tahtım;

Gecelerden siyahtır bahtım...

Bir ismi Ceâlâl olsa gerek namı

tabiat ;

Ayatı ilâhiyedir ilhamı tabiat...

Bir güzele ne yapılır mücazaten ?

Yüzüne bakılmaz

Siz de onu yapıyorsunuz zaten.

Şimdi sizden beklenen şey pederlik, değil erliktir.

Evet, evet, şimdi yapılacak şey seferberliktir.

İnsanın aczini galibiyetler unutturur,

Hüzün ve keder gelip geçer, nam ve şan durur.

Askerlerimizin saflarıdır sanki benim assâbım,

Toplarla, tüfeklerle denir hemhabım.

Ne için oğlumun olsun, [diyorum şanü şeref ?

Her muharipte olur aynı emel, aynı hdef.

Emeller, hedefler, oğullar sizin;

Bütün ordu efradı, kullar sizin.

Bu davada biz suçlular münhezim.

İnayet sizindir, cinayet bizim.

Bir meseledir bu gayet ince

Bilmem kırılır mı halledinçe ?

Vermez bana tesliyet bu mâdam,

Emrimle değil mi oldu idam ?

Hâlâ gözümün önünde cellât,

Hâlâ kafamın tasında feryat.

Bilmem kimi biz refika saydık ?

Olmazdı bu iş biz olmasaydık.

İstedim tecrübe etmek, lâkin

Olmuyor hapsi hakikat mümkün.

O, kazanmış idi askerlerimi,

Alacak vehmine düşdüm yerimi.

Daha başka oğullarımız da var, çok şükür sağ.

Ondan bahsetmeğe burda ne mahal var, ne mesağ.

İkisi de aynı güneşten birer zerredir.

Beklenilmeyen Kara Haber

ŞÜKRÜ KAYA

" İhtiyarlayorum, diyordu. Senelerdenberi memleket muhabbet ve şefkat kanatlarını açmış, onu her türlü ıstıraptan esirgiyordu. Millet, onun üstüne titriyor, menhus, fakat mevut akibet bari geç olsun diyordu. Korkulan, fakat beklenilmeyen kara haber çabuk geldi. Hepimizi matemli bir sükût sardı. Dışımızda sükûn, fakat derunumuzda mahşer vardır. Onun tel'in ettiği sükûtu hiç sevmediği sitayişlerle biz bozduk. «Yansın nesi varsa kâinatın, lâkin bu derin sükût dinsin. »

Herkes hissini, hatıratını anlatıyor ve kendine bir teselli arıyordu.

Çok severdim, anlattıklarını yaz, dediler. Acı arasında, peki demiş bulundum. Belki bu ona karşı hürmetkâr bir vazifedir. Fakat mevzuunun büyüklüğü önünde bunun ne kadar güç olduğunu daha yazmaya başlarken anladım. Her şeyi unutmuş gibiyim, bir şey hatırlamıyorum, ona lâyük bir şey bulamıyorum.

O, bizim hepimizin büyük şairimizdi ve çok güzel yazdı. Ben pek az okumuştum. Ben onun, o büyük hayatın aneak son devrinin arkadaşı olmuştum.

O, az fakat öz söyler, ben çok dikkatle ve zevkle dinlerdim. Ben saygı ve sevgide kusur etmemiye çalışırdım. O da iltifatını ve teveccühünü benden esirgemezdi. Ben onu bütün Türkler gibi okumak öğrenir öğrenmez tanımıştım. Namık Kemal ve arkadaşla-

rının Midilli, Rados, Sakızdaki menfilikleri veya memuriyetleri Akdenizlileri Kemal'i çok bağlamıştı. O muhit münevverlerinin şiir, edebiyat, siyaset ve felsefesi, hep Namık Kemal'den "bey merhumdan" menkul ve mülhemdi. Söylenilen her şiir, okunan her gazel bey merhumun ya yazdığı, yahut sevdiği idi. Onun manzum küfürlerini yalnızca okumak bile istibdadı karşı bir hakaret ve bir hissi intikamdı. Bey merhumun iyi dediği kötü olmaz, kötü dediğine iyi denilmezdi. Evlerde, mekteplerde, Ekrem'ler, Hâmit'ler, okunur, ezberlenir. Naci'ler dile bile alınmazdı. Hâmidin eserleri elden ele gezer, şiirleri dilden düşmezdi. »

B. Şükrü kaya, burada Galatasarayda Tevfik Fikretin edebiyat dersine Hâmitle başladığını anlatarak şöyle devam ediyor :

"O hayata, vatan bağlı canlı bir varlıktı. Bizim onda kavuştuğumuz felsefe kudret, kuvvet, hayat ve neşe felsefesi idi. Bu felsefelerini akide haline çıkarmış, yükse ve derin bir hassasiyetle bin bir şekilde terennüm etmişti. O zıtlarla dolu bir âlem, bir mahşer idi. Bu şair feylezofun bazı hayat telâkkilerini bile kendisine has büyük bir mazeret bilirdik. Cumhuriyet senelerinde klüpte ve mecliste çok buluşur ve konuşurduk.

İdeallerimizde tam bir birlik vardı. Vazifemde beni daima teşci ederdi. Arasına mektuplaşır, telgraflaşır.

Yunus Emre'ye

Osmanlı Naşit Arı

Kalplerde inledi senin kaç asır,

Bir gümüş su gibi çağladın Yunus.

Ellere dermanken sendeki bu sır.

Sen unmaz bir dertle ağladın, Yunus.

Yandığın aleve taparken için,

Alnını ıstıttı nuru sevincin.

O yüce varlığa ulaşmak için

Ömrümü sevdıyla dağladın Yunus.

Ruhumda aksın var, yücesin yüce,

Ne görsem, ne varsa yanında cüce;

Hayranım sesinde gizlenen güce,

Beni de gönülden bağladın Yunus.

Hıştığımında müteessifane müteessir oldum, diye hatırımlı sormuştu. Geçen seneki rahatsızlığında çektiğim telgrafa, bana iltifatlı ve teveccühli cümleler yazdıktan sonra aranmadığından, artık unutulduğundan şikâyetler ederek cevap verdi. Şikâyetinde haksızdı. Bunu sonra kendisine söyledim. Eğer bugün ölümünde ve cenazesinde bütün milletin gösterdiği teessür ve candan alâkalara şahit olsaydı, kimbilir o mümtaz tebesümünü ile dâima genç ve zinde zekâsiyle yine nasıl zıtlar oldu zarif ve nükteli

bir cevap bulur ve söylerdi.

O, bizler için gözleri kamaştıran derin bir girdap, gözleri karartan yüksek ve muhteşem bir şahika idi. Kuvvetiyle zafiyle, kudretiyle, azmiyle, kemaliyle noksaniyle, tam bir insandı. Fakat büyük bir insandı.

Vine Fikretten mülhem olarak diye bilirim ki, o ecramiyle, kevakibile, avâlimiyle, sitare ve şumusiyle kendi kendine yaşayan ve yanan bol ışıklı, bol hararetili bir güneşti sönmedi, yandı.

(Cevat Kâzım Tunçoğlu) nun Halkevinde vermeğe başladığı (istiklâl ve inkılâp) konulu konferansından

ikinci Konferans

Parçaları :

A — Lozan Zaferi.

B — Cumhuriyetin İlânı.

C — İnkılâp Başarılarımız.

D — Boğazların Tahkimi.

Sayın Vurddaşlarım :

Yüksek, kutsal ve ulusal zaferlerimizle, istiklâle kavuştuktan sonra; Yüce Atatürkümüz General İsmet İnönü'nü (Lozan) a göndermişti, Lozanda harimimize sokulan düşmanın mühakkemesi yapılmak icabederdi, galip gelen Türkiye mağlup olan düşmandan maddi ve manevî zararlarını istemeğe ve almaya haklı idi, fakat burada ne heyeti hakime bitaraftı ve nede biz; verilmiyeceğini bildiğimiz maddî zararları isteyecek kadar safdık, düşman Anadoluya ordusunun yüzde seksenini ölmek şartıyla esir bırakmıştı, topraklarımıza ceset bırakmış esir bir milletten ne istenirdiki garp cephesi kumandanı General İsmet cephesindeki düşmanı önüne katup nasıl sürdise, Lozanda da aynı pılanla aynı haklarını aradı, aramı : Türk ulusunun büyük zaferinin haklarına kalpleri yatanlara ağızlarılede söyletmek sure-

tile, evvelâ Avrupaya ondan sonrada bütün cihana Türkleri tanıtmak idi; İsmet İnönü genç Türkiye'yi düşmanlarına bile kendi şahsiyeti gibi sevdirdi, ve esasen inkılâp ve hürriyete aşık olan cihan genel fikirlerini de Türkiye'nin lehine çevirmeğe muvaffak olarak genç Türkün istiklâlinin beratını 24 Temmuz 1923 de Lozanda imzalatarak, alkışlar arasında aldı ve yurduna hetirdi.

Lozan zaferi yalnız Türkiye için değil, bütün Türk ırkına mensup milletler için bir zaferdi, bütün dünyanın kararile eli kolu bağlanarak, yeri yurdu paylaşmak istenmiş bir ulusun dirilişi, Türk ırkının kanında mevcut (esir yaşayamamak ve kimseye baş eğmemek) gibi değerli hassalardan doğmuştu. Bu kan Osman oğullarını, Timurlengi ve Yüce Atatürkü her ulusal gavgada başartan kandır.

Arkadaşlar ! Hakimiyetin ve İstiklâlin ilânile her iş bitmiş sayılamazdı, acı günleri tekrar getirmemek, yurdu tekrar esir etmemek için bundan evvelki hatalarımızın sebeplerini araştırmak ve tekerrür etmemesi içinde ilâcını bulmak lâzımdı; bu yolda gidilirse inkılâbın tamamlanması yolunda yürünmüş olacaktı. Atatürkümüzün; dertlerimizi ara-

yup bulan ve devasını düşünen derin görüşlü ve değerli pilânları sayesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti kültürel ve ekonomik sahalardaki ilerlemelerine ilk adımını atmıştı; Atatürk bu büyük işe başlattıran inan; kendinin ve milletin kanına öz inanisinden geliyordu, Yüce Atatürk: göstereceği yolda gitmeyi bilen halkın kendisine olan itimadından yine o halkı istifade ettirmeğe çalışıyor ve derin görüşlerle ve kararlarıyla Türk tarihine yeni zaferler hazırlıyordu. Milletini uçurumdan kurtaran Atatürke milletin tam bir inanış ve meclubiyeti vardır, Atatürke inanmak nefsimize inanmak demektir. O halde millet; Atatürk ile beraber inkılâbın tamamlanması yolundaki savaşa, istiklâl savaşına girişircesine bir imanla hazırdı.

Arkadaşlar !

(Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin) en asrî idare sistemi olan (Cumhuriyet Hükûmeti) adını alması zamanı gelmişti, (Cumhuriyet kurması lâzımdı) demiyorum, çünkü Cumhuriyeti millet, Mustafa Kemal kendisine baş yaptığı gündenberi, tabiatile kurmuş ve Cumhuriyet idaresinin kudretli (verim özünede) istiklâlini almakla kavuşmuştu. Genç Türkiye doğmuş ad alacaktı, onun adı elbette en asrî ad olacak ve yoluda bu asriliğe ve soysallığa doğru açılmış ferahlık ve zenginliklerle bezenecekti.. (29 Birinci teşrin 1923) gecesi, Büyük Millet Meclisi, gece geç vakte kadar süren şanlı bir toplantıdan sonra, damarlarında yaşattığı (Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal) i, bütün öz manasile (Atatürk) başkan yaparak Cumhuriyeti ilân etti.

Genç Türkiyenin adını (Cumhuriyet) koydu.

Arkadaşlar ! Ogünleri çoğumuz hatırlarız, Cumhuriyeti ilân eden gecenin derin göklerini sarsan Cumhuriyet toprakları, her Türkün benliğine birkat daha anur ve şeref dağıtıyordu, bu topraklar, her yaralının yarasına şifa veren bir merhem olurken iç ve dış düşmanlarında beyinlerini paralıyordu, bu topraklar, başımızı birkat daha dikleştirirken göğsümüzü kabartıyor kalplerimize derin ve titrek nefeslerle dolup gözlerimizi çok haklı olarak yaşırtıyordu... Bugün her Türkün kalbinde ülkülerin şahı olarak yaşayan bugün her Türkün kalbinde sevgilerin ruhu diye taşınan, bugün her Türkün kalbinde (altı ok) un umdelerile birleşüp soysallığa yol alan Cumhuriyeti ilk ilân eden toprakların mâna ve mefhumunu, o toprakları dinlemek bahtiyarlığına irişenlerin heyecanile her Türk duyabilmeli ve anlayabilmelidir.

Arkadaşlar ! Tarihe bakılırsa; devlet idare şekillerinin en demokrat, en insanî ve en medenisi olan Cumhuriyete kavuşmak için, ulusların birkaç devrelik inkılâp geçirdikleri görülür. Bir milletin Cumhuriyete ne dereceye kadar lâayık olduğunu, geçirdiği inkılâpların değeriyle ölçdüğümüz gibi o milletin bu idareye verdiği kıymeti de yine aynı suretle ölçeriz.. Türk milletinin Cumhuriyete lâayık olup olmadığını, halkımızın Cumhuriyet mefhumuna verdiği kıymetle ve ona bağlılık derecesile ölçeceğiz.. İstiklâl ve inkılâbın yaratıcısı olan Türk Halkının bu kutsal varlığını benimsememiş olmasına imkân yoktur. İstiklâl ve inkılâbımızın başında bulu-

nan yüce Atatürkümüzün evrensel dehasına bütün dünyanın tarihleriyle birlikte, saygı ile baş eğdiklerini görmek ve işitme Türk halkının Cumhuriyete liyakatında geç bile kalmış olduğunu isbata yeter.. Yüce Atatürk, kutsal bir sancak gibi önüne alarak toprağını ve istiklâlini kurtaran Türk ulusu, soysallık yolunda, ekonomik ve kültürel sahalarda da savaşa girişerek Cumhuriyetin temellerini sağlamlaştırmaya başlamakla da Cumhuriyete olan liyakatını gösteriyordu. Bu yolda ilk savaşımız : Birbirine uymayan ve bir birliği ifade etmeyen başka başka geyinimleri Cumhuriyetin lâayık ve soysal mefhumlarına uygun bir şekle sokmak maksadile ilk önce (25 Teşrinsani 1925) de Şapka kanununu kabul ederek ekseriyete uygun bir baş birliğini, yani şapkayı kabul etmek olmuştu.

Bu savaşın düşmanı kimlerdi : Düşman yoktu arkadaşlar.. Pösteki üzerindeki manevî meskeneti yeğâne hayat telâkki eden, din ülküsünü ulusal ülkülerden üstün gören bir kısım bahtsız ve acizler vardı. bunlar zamanının cehli gadrine uğramış, tanrile kul arasında daima vasıta arayan cahil ve mağdurlardan ibaretti.. Fakat bunların Atatürke ve onun yolunda çalışan kendi benliklerine öyle bir inançları vardıki - ufak tefek hadiseler müstesna - şapkayı başlarına koymakta bir insaniyet ve medeniyet gidişi olduğunu, manevî bir telkinden başka birşey olmayan din ülküsile, başa geçirilen bir maddenin alâkası olmamak lâzımgeldiğini, yüce Atatürkün yanılmaz kararlarına inanmanın namus ve şerefle yaşamak için

en başda geldiğini takdir etmekte gecikmediler ve medenî insanlar zümresine girdiler.

Arkadaşlar ! 17 Şubat 1926 da Türk medenî kanunu kabul edildi ve bu kanunla kadın ailede ve cemiyette medenî haklara kavuştu, Cumhuriyetin verimli başarıları içinde demokrasiyi tamamlayan kanunlar arasında genç Türkiyeyi medeniyet yollarında en lâayık bir şekilde gösteren bu şeref verici ferahlığımız için de Atatürkümüzün derin görücü dehasına medyunuz, arkadaşlar, atatürk, halkı halkça düşünen ve dünyada eşi olmayan bir şefimizdir. Kadınlarımızın on yıl içinde gösterdikleri liyakat, Türk kadınının bu mevkie getirilmesinde dahiyane bir isabet olduğunu bütün cihana tastik ettirmiştir.

Arkadaşlar ! İnkılâbın tamamlanması yolunda, 3 Mart 1924 de, Başvekil İsmet İnönünün Demiryolu siyaseti kanunlaştı, yurdumuzun birçok yerlerinde yerli inşaat başladı ve 3 Kânunsani 1928 de Anadolu demir yolları ecnebi-lerden satın alındı, 5 kânunsani 1929 da (Mersin - Adana) şimendöferi satın alındı, 30 Ağustos 1930 da (Ankara Sivas) ikmal edildi ve açıldı, 23 Nisan 1931 de (Fevzi Paşa - Malatya) hattı işledi. 23 Nisan 1932 de (Kütahya - Balıkesir) hattı işlemeye açıldı, 15 Kânunsani 1932 de (Samsun - Sivas) hattı açıldı, 27 Nisan 1933 de ecnebi-lerden (Adana - Fevzi Paşa) hattı alındı. 1933 Mayıs ve haziranda (Bakır ve Kömür) madenlerimize doğru demir yolları çekilmeğe başlandı. 2 Eylül 1933 de (Ulu kışla - Kayseri) hattı açıldı ve son yılımız içinde de Trakya

hudutlarımız içindeki şimendöfer hatları satın alınarak millete mal edildi ve Avrupa Genç Türk Cumhuriyeti'nin müstakil tirenleri yola çıkarıldı.

Arkadaşlar ! Yüce Atatürkümüzün değerli Başvekilimiz İsmet İnönü'nün her sahada büyük fedakârlıklarla millet yoluna yaptıkları kıymetli teşebbüs ve başarılarıyla ne kadar öğünsek yeridir, dâhi şefimizin ve bütün büyüklerimizin bizlere ne kadar bahtiyar bir istikbal hazırladıklarını görerek bugünkü ve yarınki yurdumuzun değerini biçmemiz ve o büyüklerimize lâyık birer oğul olduğumuzu gösterebilmek için de onlara; emanete hiyanet değil emanete sadakat ve koruyuculuk prensipleriyle yetismekte olduğumuzu her halimizle isbat etmemiz (bir vatan borcudur,)

Yurddaşlarım ! Bir ulusun medeniyet derecesini gösteren belli başlı varlıklarından birisi de , kültürel sahadaki ilerleyişidir, bu yolda (yazı ve dil) en başda gelir ! Atatürkün kültür başarıları projesi, inkılâbımızın ana hatlarından birisini teşkil etmekdeydi, kurulan en soysal idarenin ve bu Cumhyriyet idaresine değerli görülen Türk ulusu-yazısında (harf ve imlâ) nın dünya yüzünde en genel ve en kullanışlı bir şekilde olması icabederdi, nitekim, kabul ettiğimiz lâtin harfleriyle basit imlâ usûllerimiz bugün, her ulusun yazı ve imlâsından daha kolay ve daha kullanışlı bir şekilde konmuştur. Medenileşen yazımızın bu kanunu 3 Teşrinsani 1928 de kabul edilmiştir.

Arap harflerinin mahzurlarından kurtulup ulusal yazı olarak kabul edilen öz Türkçe yazımızın kültürel yar-

dımını yaşayışımızın her adımında seziyor ve bu verimlerle nurlanan halkımızın, çocuklarımızın olgunluğa gelişmelerini iftiharla ve sevinçle görüyoruz.

Dil meselesine gelince :

Arkadaşlar ! Konuşduklarımızın öz Türkçesini aramak, ulusal Türkçemize artık kavuşmak ihtiyacında idik, yabancı kelimeler baskınından kurtularak millî bir dille konuşmak, aşımı muhafaza eden öz Türkçe kelimelerimizi toplamak lâzımdır. Asırlardanberi Arap ve Acem tesirinde kalarak milletin ruhundan ve dilinden uzaklaşan dilimize ulusal bir ilim ve edebiyat dili kurmak en birinci ödevimiz sayılırdı. Bir sözün öz Türkçesini kullanmanın kabalık, ve bir sözün Arap ve Acemce olarak söylenmesinin ise edibane olduğunu güt-düğümüz devirde, lisan yolunda kraldan ziyade kral taraftarı, müteassıb birer Aristokrat idik.. Bu vaziyette ilk önce, ruhumuzu saran Aristokrasiden kurtuluş inkılâbını başarmamız ve ondan sonra dilimizi, demokrasiye sokabilmemiz lâzımgelirdi.. Büyük inkılâbımızı tatlı ve acı bütün safhalarile geçirdikten ve demokrasiye tarihin istediği satırlarla kavuştuktan sonra artık (dil kurultayı açmak) zamanı gelmiş sayılırdı..

Arkadaşlar : 26 Eylül 1932 de birinci dil kurultayını açtık, oğünden sonra Türk dili üzerinde yapılan araştırmalarla ulusal dilimizde ve benliğimizde yaşayan sözleri derlemeğe koyulduk.

(İkinci dil kurultayında) bu derlemelerin derecesi ve yararlığı ölçüldü ve görüşüldü. Bu sırada dilimizin (ya-

bancı dillere de) ön olduğu derin bir sevinçle meydana çıkmıştı. Yüce Atatürkümüz bu hususu çok önemli incelemelere meydan acararak ilmi bir şekle soktular ve dilimizin tetkiklerini yabancı bilginlere de havale ettiler..

Arkadaşlar ! Asırlardanberi yabancı ülkelerde dil âlimleri, kendi dillerinin asıllarını lâtineden aramağı âdet edinmişlerdi, yanı başlarında aksoy ve tarihi bir Türk devletinin yaşadığını, onunda bir dili ve bir özü olduğunu düşünmek istememişlerdi, buna (din ayrılığı da) mani oluyordu. Halbuki din ile ilmin dünya ile ahiretin birbirine karıştırılmaması lâzımgelirdi, bunu ikaz yolunda hatırlatan yine Türkün lâyık idaresi olmuştur.

(26 Eylül 1936) dördüncü dil kurultayında, yerli ve yabancı âlimlerin bütün bir yıllık ilmi araştırmaları karşılaştırılarak, Türk kültürü namına büyük ve şerefli bir zafer elde edilmiş oldu, Evet.. Yabancı dillerin çok eski köklerine yer olan aksoy Türkçemiz, yabancı uluslara, ulusumuzun esaletini bir daha göstermiş oldu, bu ilmi isbatla de Türk halkının Cumhuriyete olan liyakti meydana çıkıyordu. (26 Eylül 1936) dil zaferi, (30 Ağustos zaferi) kadar önemli ve kutsaldır.

Arkadaşlar ! (26 Eylül 1936) kültür zaferidir, bunuda diğerleri gibi yüksek ve dâhi başkanımıza medyunuz ona minnet ve şükranlarımızı, beni dinleyenler namına saygıyla tekrarlıyorum !..

Sevgili Yurddaşlarım ! Yüce Başkanımızın inkılâbımızı tamamlamak yolundaki projelerinde (boğazlar) mese-

leside vardı; coğrafi duruma göre boğazların beynelmilel ehemmiyeti malûmdur. Atatürkümüz bu noktaya parmağını koymuş, boğazların hakimiyetini tamamlamayı, istiklâli tamamlamak bakımından önemli bulmuşlardı. Türk milletide kendi yurdunun en mühim parçasında serbest kalamıyor ve bunu tam istiklâli için bir eksiklik biliyordu, evrensel bir inkılâptan sonra istiklâlini acun tarihine altın kalemle yazdıran Türk milleti, hayatı bahasına mal ettiği istiklâlinin hiç bir noktasında ufacak bir pürüze dayanamaz, bu haksızlığa incinir, gücenir ve nihayet isyan eder.. Boğazların tahkimini yalnız bu noktadan müdafaa etmedik; Arkadaşlar boğazların tahkimini istemek hakkının dünya siyasasına da uygun olduğunu isbat ettik, harp tehlikesi kararsız rüzgârlara tutulmuş bir zehirli gaz gibi bütün dünyayı dolaşırken ülkemizin müdafaa ve tahkim hakkından mahrum kalan bir parçasının bu tehlikelere açık bulunması doğru olamazdı.. Üçüncü nokta : bütün dünyayı alâkalandıracak mahiyette bulunan (dünya sulhuna yürüm) noktası idi. Boğazların tahkimi, boğazların siyasal değeri nisbetinde sulhu temin edecek ve Avrupanın istemiyeerek elini uzatacağı savaşa set çekecekti. Arkadaşlar Montröde toplanan boğazlar konferansında, toprağımızı ve istiklâlimizi müdafaadan ziyade cihan sulhu yolunda gösterdiğimiz alâka, derin bir samimiyet havası doğurmuş ve alkışlanmıştır.

İstiklâl ve inkılâbımızın dünya gözünde her yönden bir sevimliliği, vatansever ve takdir çeker bir yüzü vardır.

YOL ALDI

Ali Ertan

Renkler, bürünür ufukta beyaz duvağa,
Taşan içimi sürükler hasretin seli.
Har an gelirken ümitte dudak dudağa,
Beni dur diyerek, çeker gurbetin eli.

Boşluğu çizdi zaman, bir sınır diye,
Dalgalandan gözlerim enginlere daldı.
Varlığım bir yumsak elde ısırır diye,
Her zerreden hafif ruhum ona yol aldı.

Yüce Atatürkün, kahraman İsmet İnönünün değerli Tevfik Rüştü Arasın dünya nazarında ve kalbinde uyandırdıkları sempati, yurdumuza karşı bütün cihannın saygı ve sevgisini çekmiştir. Boğazların Türk askeri tarafından işgal ve tahkim ile (Sever) paçavrasının son maddeleri tamamile kazanmış ve yerine

Türk istiklâlini tamamlayan bu son zafer yazılmıştır.

Arkadaşlar ! Yüce Atatürkümüz ve onunla beraber istiklâl ve inkılâp için çalışan nesil, kendisinden sonra gelenlere öyle bir yurd hazırlayorki: hürriyet ve istiklâlin parmağında (ışığını Cumhuriyetten alan) pürüzsüz bir pırlanta gibi !...

T A R I M

KÖYLÜYE KISA ÖÇÜTLER

Said Coşkun

Danaburnunu Nasıl Yok Ed bilirsiniz ?

Hepinizin yaka silktiği korkunç bir kurd var. Bunun adına ve sanına dana burnu derler. Bu öyle zararlı bir kurdur ki onu içinizde tanımayan bahçıvan onu amansız zararına uğramayan tütüncü hemen de yoktur.

Bu güne kadar bu amansız kurdun yaptığı ziyandan fidelerinizi, sebze veya çiçeklerinizi korumak için attarlara baş vurur birçok paralar vererek aldığınız zehiri köylerinize götürür tarlanıza veya fideliğinize serper ve fakat neticede hiç bir fayda görmezsiniz. Bütün yaptığımız bu ilâçlara ve aldığımız bu tedbirlerin zıddına olark gene danaburnu fideliklerinizde, bahçelerinizde cırt oynar, har vurup harman savurur, sizi karşılaması zor olan zararlara sokardır.

Sizin kadar bu kurtla ben de pençeleştim. Bu zararlı hayvan beni de oyaladı. Nihayet yaptığım denemelerde bu kurdun bir daha ıpırdamamak şartıyla doğduğu yerde boğmak ve ortadan yok etmek yolunu buldum.

Hiç unutmazsınız ve hepimiz bilirsiniz ki iki yıl birbiri ardı sıra Halkevinde bu ilâcı yapup size parasız olarak dağıttım. Bu yılda İnhisarlar idaresi yardımıyla aynı ilâcı yapup parasız olarak dağıtıyorum. Eğer fideliklerinizde danaburnu ziyan yapıyorsa İnhisarlar idaresine müracaat ediniz. Derdiniz burada derman bulacaksınız.

Danaburnunu yok edecek olan bu ilâcı nasıl kullanacağımızı da size kısaca anlatayım.

İnhisarlar idaresinden size verilecek bu zehiri köyünüze götürürsünüz. Akşam fideliğinize gider haşlamalıklarınızı gözden geçirirsiniz. Danaburnunun kabarttığı yerler bir bakışta göze çarpar. Bu kabarık olan yerlerin iki baş veya ortalarından tütün baskısıyla birer delik açar bu deliklerin içine birer tutam bu zehirden atarak delikleri kapatırsınız. Ve el ile de bütün bu kabarık olan yerleri düzeltirsiniz. Bu işi başardıktan sonra evinize döner rahatça uyuyabilirsiniz. İnanabilirsiniz ki bu ilâçladığınız yerde bir daha danaburnu oynamıyacaktır. Valmız ertesi sabahı gene dana burnunun oynadığı göze çarpacak olursa bu oynayan yerlere de ilâcı tekrarlararsınız. Başka başka yerlerde türeyecek olan danaburnunları da bu suretle yok ettikten sonra artık fideliliğinizde danaburnundan eser kalmayacağını göreceksiniz.

Haşlamalıklarımızı sulayınız

Görüyorum ki haşlamalıklarımızı sulamakta önemli davranmayorsunuz. Havalar soğuk gidiyor deyerek fideliklerinizin vanına bile varmayorsunuz. Bu gidişle ne kadar zarar gördüğünüzü

anlasanız bu yürüdüğünüz çıkmaz yoldan çarçabuk döneceğinizi çok sanıyorum. Bunun içindirki size haşlamahklarınızı sulamamak yüzünden gördüğünüz zararları kısaca anlatıyorum.

Son zamanlarda yağın yağmurlar toprağa attığınız tohumu çimlendirdi. Yastıklarınız adeta yeşerdi. Bu hale gelen ve henüz kök salmaya başlayan fidelikler su ile büyümeye, kökleşmeye muhtaçtır. Bu suyu vermediğiniz gibi yastıkların yüzü kurur, bu kuraklık toprak yüzünde gözl görülmeyen çatlaklıklar meydana getirir. Bu sebeble henüz meydana gelmiş olan fidelerin kökçeğezleri bu çatlaklıklardan giren sert hava, yakıcı güneş, serin rüzgâr tesiriyle zedelenir ve ölür. Yeni meydana gelen fideler de bu suretle gaybolur.

Bu hal karşısında toprak fideyi gaybetti dersiniz. Önceden bunu biliniz ki dünya yüzünde hiç bir toprak yokturki fideyi gaybetsin. Fidenin gaybolması sizin ihmalciliğiniz yüzünden meydana gelmiştir. Havanın serinliğine, daha bilmem nelere bakmayarak fide toprak yüzünü kaplayınca ve 3-4 yaprak oluncuya kadar andalların yüzünü kurutmaya önem vermelisiniz.

Korku var gözünüzü açınız

Havaların durumu düzgün gitmeyor etrafa düşen kar nisan sonuna kadar kırağ yapabilir. Bu ihtimalden doğacak zararı karşılamak için temkinli davranmak gerektir. Alınacak tedbirleri sırasile aşağıya yazıyorum.

1 Yastıkların üzerine yanmış beygir gübresi örtmek.

2 — Etraftan tedarik edeceğiniz Bafra otu (Eğrelî otu) veya karaçalı bu da olmadığı takdirde defne dalı ile geceleri parlak ve açık havada yastıklarımızın yüzünü örtesiniz.

3 — Hasır veya buna benzer pılı pırtı ile de yastıklarımızın yüzünü kapatabilirsiniz.

Bu söylediklerimden hangisini yaparsanız yapınız. Bunlardan her hangi birini yapmazsanız hiç şüphe etmeyinizki fideleriniz kırağ tesiriyle yanacak ve çok zarar göreceksiniz.

Atalarımızın :

Anlayana Sivrisinek Saz

Anlamıyana davul zurna az.

dediklerini hatırdan çıkarmamak gerektir. Göreyim sizi...

H i k â y e

A. ATAMAN

— Haydi dedim; hava güzel küçük bir gezinti yaparız. Hiç sesini çıkarmadan yanımda yürüyordu.

Tabiat bütün güzelliğini sanki bu gecede toplamıştı.

Derin ve parlak bir semayı süsleyen sayısız yıldızlar arasında ay, saadetimin kadar tam ve muhteşimdi. İçimden taşan bir sevinç ile küreklere asılıyordum ılık bir bahar rüzgârı alnımı okşarken kayık gümüşden bir yolda aya doğru süzülüyordu. Etrafımda herşey gülüyor her şey bu eşsiz gecenin şiirini duymak ve tamamlamak ister gibi susuyordu.

— Dönelim Ağabey !

Küçüğe baktım muhakkak şaka söylüyordu.

— Çıldırın mı dedim ?

— Hayır daha çıldırmadım diye inledi. Nasıl oldu da halâ çıldırmadım. Buna ben de şaşıyorum dönelim ağabey. Haydi yeter. Bu kadar bunaldım artık. Bugün bu su korkutuyor beni.

— Bak Necmi dedim bak bu ay... Sözümlü kesti.

— Of işte bu ay dedi, bu iskelet gibi durmadan sırtan, bir budala gibi her zaman boş ve manasız halile gözlerimden ayrılmayan bu ay.

Ben'ondan, onun etrafındaki bu parlak noktalardan kaçmak istiyorum beni dışarı bırak ağabey. Kardeşime yaklaştım. Onda hiç alışmadığım ve görmediğim bir başkalık vardı.

— Söyle bana Necmi dedim. Nen var senin.

Susdu ve başını eğdi.

Sonra ağır bir sesle inler gibi :

— Sus dedi ağabey. Bırak beni sen bugün mesudsun seni niçin yaralayım.

İçimde tayin edemediğim bir boşluk duydum.

— Söyle Necmi dedim. Beni üzmemek istemezsin değilmi bak üç gündür hayatımın en tatlı zamanlarını yaşıyorum seni de böyle görmek için ne yapmak lâzım.

Yanına yaklaştım onu kollarımda sıkarken gözünden iki iri damlanın çenesine doğru süzülüğünü gördüm.

— Ağabey dedi sen benden iki sene daha büyüksün fakat bana babamın ölümünü bile küçüklüğümde unutturan bir sevgi verdin. Annemi senin hikâyelerle tanıdım.

— Sus dedim, Necmi şimdi bu acı şeyleri niçin hatırlıyorsun.

İçini çekti.

— Bırak ağabey dedi bunlar unutulamaz bunları unutmadığım için seni çok seviyorum zaten.

— Peki dedim sen şimdi bunun için mi ağlıyorsun.

— İçimin bir azabı var ağabey akrabalarımızdan birini sevdim mektebdeki en tatlı zamanlarımı onu düşünmek ve yazdığı mektupları günlerce okumakla geçirdi. O da beni sevmişti.

— Peki dedim şimdi sevmiyor mu artık ?

Hıçkırıldı.

— İyi öyleyse unutamazsın.

— Unutacaktım fakat o nişanlandı. İçimdeki sıkıntı mübhem bir acı gibi beni sarsıyordu.

— Sonra ağabey öyle birile nişanlandı bu kız ki ben nişanlısını da kendimden fazla severim.

Küreklerle astıldım.

— O halde onu unutmağa mecbursun Necmi dedim.

— Hayır diye inledi öyle bir haldeyim ki, onu sevdiğimi daima hatırlıyacağım çünkü buna mahkûmum.

Kürekleri bıraktım ve hiç bir şey anlamadan ona bakdım.

— Git öyleyse nişanlısına anlat dedim.

— Fakat o okadar mesut ki dedi. Bu saadeti kırmak için çok zalim olmak lâzım.

— Olabilir. Fakat bu sevgi o evlendikten sonra canlanırsa çok âdi olacak ve sen nasıl diyeyim adeta bir namus hırsızı olacaksın söylemen lâzım.

Kardeşimin doğrulduğunu ve bir taş gibi hareketsiz durduğunu gördüm neden sonra elini cebine sokdu ve bir kâğıt paketini bana doğru uzattı.

Ayın ışığında nişanlımın ismini okumakta güçlük çekmedim.

Etrafımı bir boşluk siyah, derin bir boşluk sardı. Kafamı sızlatan bir sessizlik bu sessizliği yırtan kesik hıçkırıklar duyuyorum. Ay gecenin içinden bir iskeletin boş ve manasız gülüşleriyle sırtıyor. Gülüyor. G. lüyor. Gülüyorum.

DERLEMELER

S. Aytekin

Eğın Türküsü

Eğinin altından geçen Fırattır
Ağamın bindiği demir kırattır
Sılaya gelmesi hayli murattır
Tez gel ağam tez gel olma muhanet

Eğın viran olmuş bülbül ötmüyor
Yardan uzak düştüm mektup gitmiyor
Ağam ırak düştün elin yetmiyor
Tez gel ağam tez gel olma muhanet

Yeşil kurbağalar öter göllerde
Kırıldı kanadım kaldım çöllerde
Anasız babasız gurbet ellerde
Ben ağlamayımda kimler ağlasın
Karah yazmayı kimler bağlasın

Ağam nerelisin Eğinli misin ?
Sılaya gelmiye yeminlimisin
İstanbul kızına meyillimisin
Tez gel ağam tez gel bayram geliyor
Herkes sevdiğine neler alıyor

Ağam sen gideli yedi yıl oldu
Diktiğin ağaçlar meyveye döndü.
Seninle gidenler sılaya geldi
Tez gel ağam tez gel eğlenmiyesin
Elde güzel çoktur evlenmiyesin

Türkü

Selâm verdim bir güzele
Selâm almaz gelip durur
Benim seni sevdiğimi
Cümle âlem bilip durur

İbrişim kuşak belinde
Hakkı kelâm dilinde
Doldurmuş bade elinde
İç efendim deyip durur

Sen kızların genci isin
Altın içinde inci isin
Sen kızların turuncusun
Sor efendim deyip durur.

Kara kalem tutam tutam
Arasına güller katam
Sarılam bele yatom
Sar efendim deyip durur

Evlerinin önü kâfes
Kafesten alırlar nefes
Altı kırkma üstüne dal fes
Sar efendim deyip durur.

Kâbelerden gelir hurma
Bahçelerde ulu elma
Âlâ gözde siyah sürme
Çek efendim deyip durur

Dizin Nasıl Okunur

Yazan : OZANTÜRK

1 Perdelik Piyes

Geçen sayıdan
devam

ANNE — SUNA

— Anne :

A kardeşim ! kusura bakma ! başka yerimiz de yok. Bnyur Allah aşkına! çocuklar ortalığı batırmışlar, temizlemeye uğraşıyorum.

— Suna :

A sobayı mı düşürmüşler ?...

Anne —

Sorma benim Mithat dizini öğreneyim diye arkadaşlarımı çağırmış. dizini okurken ayakta kollarla işaret yapılabilmek içlerinden biri okurken ayağı masaya çarpmış, masa düşmüş, üstündeki üzüm, ceviz, fındık dökülmüş sonra Doktorun kızı Meliha okumuş bukez onunda kolu sobanın borusuna çarpmış boru, soba devrilmiş çok şükürki sobada ateş yoktu...

— Bayan Suna :

Va ! Demek ki bu çocuklar pek dikkatsizmiş...

— Anne :

Deyişlerine bakılırsa öğretmenleri tarif etmiş: ömrümde böyle şey duymadım. Ayakta gezerek kolları açarak dizini mi okunur.

Tanrı yüzümüze baksın.... Haydi çocuklarım siz evin bahçesinde oynayın bundan sonra sizi odaya yalnız bırakmaya gelmez... Tu, tü.. — Ya bir misafir gelse ne yaparız ! Ne ayıp şeyl..

Çocuklar utanarak sivişirler; anne yalnız başına kalır, odayı tanzim ile uğraşır, bir yandan süpürür.

— Anne :

Yalnız

Şu oğlan elime geçsin, büyük söylemiyeyim etlerini koparacağım, böyle şey olurmu ? Ya bir yangın olsaydı... Tü, tü, tü.. Tanrıya kurban olayım, büyük kazadan saklamış...

O sırada Mithat kapu kenarına yaklaşıp, kapu dibinden

— Mithat

Anne, anne !...

— Annesi :

defol oradan !...

— Mithat :

Suna teyzem geldi, kapuda...

— Anne :

Suna teyzen mi ? koş buyur et, buyur et !...

Kendisi de odadan çıkar. Anne suna ile birlikte içeri girer.

SUNA — MİTHATIN ANNESİ

MİTHAT

— Anne :

(Nithata) Bak teyzen ne söyleyecek.

— Mithat :

buyur teyzeciğim.

— Bayan Suna :

Oğlum bize kadar gitte Özbay orada ise, annen istiyor dede çağır buraya gelsin.

— Mithat :

Peki teyzeciğim.

(Der ve odadan çıkar.)

— Anne :

Sayın Bayan, bu hafta ulusal arttırma haftası imiş.. Okullarda birer müsamere verilecekmiş vaktim olursa gitmek istiyorum. Şimdiden bileti satın almak arzusundayım.

— Bayan Suna :

Kardeşim, okullar müsamereyi, okullarla, onların ana babaları için yaparlar.. Bunun için hepimizi çağıracaklar. Bilet satma usulü yoktur. Kısmet olursa hep gidelim..

O sırada oda kapusu vurulur, Özbay içeriye girer.

— Suna :

Gel Özbay... Gel oğlum, seni teyzene met ettim.

Özbay Mithatın annesinin elini öper, karşılama durur.

Dün çalıştığın dizini okuda teyzende dıalesin...

Bizim baya söyleyeceğim gitsin bu öğretmene söylesin, böyle tuhafliklar yaptırmasın.

— Bayan Suna :

A kardeşim, dizin hep böyle işaretle ayakta, kol hareketile anlatılarak okunur. Türkçe öğretmenin ne kabahatı var ? Adamcağız ne güzel anlatmış bizim Özbay'da öğretmenin anlattığı gibi dersini hazırladı, doğrusu ne masa devirdi, ne soba...

— Anne :

Bizimkilerde derslerini, ödevlerini iyi yaparlar amma, böyle dizin okumağa bir türlü aklım ermiyor..

— Bayan Suna :

Bizim Özbay dizini öğrendi, ezberledi, okurken görseniz bayılırsınız teyzesi.. O hareketler, kollarının açılması, yüzündeki sempati, doğrusu çocuk öğretmenden çok istifade etmektedir.

— Anne :

Bizimki okur okur, ortada birşey yok.. Hiç, bir gün güzel bir ders, bir dizin okusun işitmedim bizimki biraz ürkektir...

— Bayan Suna :

Bizim Özbay böyle değil.. Kendisinden çok memnunum hoşlanırsanız çağirtayım size bir dizin okusun.

— Anne :

Memnun olurum, hem de düşünce mi düzeltirim. Mithatı gönderelimde çağırsın..

Çıkar, ve çıkarken kapudan itibaren Mithat, Mithat diye bağırır ve döner, biraz sonra Mithat odaya girer.

— Özbay :
Anneciğim, pek iyi hazırlamış de-
lim şimdi okursam mahcup olurum.

— Suna :

Oğlum ! hazırlıyabildiğin kadar ya-
parsın...

— Anne :

Maşallah Özbay çok sevimli, çok
terbiyeli, hem de çalışkan, her halde
bizi kırmaz.

— Özbay :

Peki teyzeciğim ! yalnız ezberledi-
ğim dizin okunurken Atatürkümüzün
bir büstü, yahut bir büyücek fotoğrafı
olursa daha güzel olur.

— Anne :

Bizde Atatürkümüzün orta boy bir
büstü var getirelim.

Ayağa kalkar, odadan çıkar az sonra
beyaz renkte güzel bir büst getirir ve
masaya kor.

— Özbay :

(Annesine dönerek) anne bağırarak
nasıl okuyayım, utanıyorum.

— Mithatın Annesi :

Evlâdım, utanacak ne var, burasıda
sizin eviniz, hem bahçedeki arkadaşla-
rımı da çağırelim da onlarda istifade et-
sinler olmaz mı ?

Özbay biraz sıkılırsada

— Bayan Suna :

Hakkat iyi olur, onları da çağıralım.

Özbaya dönerek

Onlarda senin arkadaşların, memnun
olurlar yavrum.

Mithatın annesi kapuya doğru yürür
Mithat, Mithat diye seslenir.

— Mithat :

(İçeri girerek)

Buyur anne.

— Annesi :

Yavrum ! Özbay sizin öğrenmeğe
hazırladığınız dizini okuyacak !. Arka-
daşlarını buraya çağırda sizde dinleyin.

— Mithat :

Peki anneciğim.

Diyerek, sevinecek odadan çıkar, az
sonra arkadaşlarını alır hep birden içeri
girerler.

Evelkiler — Mithat ve Arkadaşları

Bayan Suna :

(Çocuklar !

Şöyle gelin yavrum. Özbayın dizini-
ni dinleyin...

Meliha sıkılarak bir kenara durur.
Özbay gururlu bir eda ile ortaya çıkar.
Atatürkün büstünü masada yana ve öne
doğru çevirir yüzünü dinleyenlere dön-
derir. Dizini çok dikkatli, şiir okuma
usullerine uygun olarak okur. Atatürke
ait yerlerde büste doğru döner ve elle-
rini oraya doğru uzatarak gösterir...

(SON)

(Okunacak Dizin)

Atatürk

Türk tarihi insanlığa kök olmuştur, evrenseldir
Türk ulusu ta Asyanın ortasından kopup gelen,
Yer yüzünün dört yanına kol atan bir coşkun seldir.

Hep o selin ayakları : Sümer, Elâm, Mısır, Eti.
Türkiyedir bir kolu da, en yenisi, en gürbüzü;
Tarih, yeni yazmaktadır böyle güçlü bir devleti.

Bu devleti kuran kimdir ? Sensin bilir bunu cihan.
Adın Kamâl Atatürk'tür, büyük küçük tanır seni.
Sensin Türke yol gösteren, sensin bize ulu başkan.

Damarında akan kanda ulusunun öz kanı var,
Bileğinde ulusunun yenilmeyen öz kuvveti.
Yüreğinde bütün Türklük tarihinin volkanı var.

Görüşünle vatanını ölümlerden sen kurtardın;
Düşmanları bu topraktan denizlere sensin döken;
Yıkık yurdu can verici ellerinle sen onardın.

Uzak, yakın geçmişlerde hiç bir eşi bulunmayan
Eserini, yarın için, Türk gencine inanladın.
Biz de onu korumaya and içmişiz, buna inan.

Çalışmakta, iş yapmakta, yard sevmekte örnek sensin.
Bizler senin çocuğunuz, atamazsın ey Atatürk;
Kurtaransın, koruyanrın, Türklüğe can verensin...

HABERLER HAREKETLER

Çocuk Bakımı Hakkında Konferans

Çocuk haftası içinde Dr. Kenan Aker tarafından evimizde (Çocuk Bakımı) hakkında bir Konferans verilmiştir.

Yeni Konferans Salonumuz

Evimizin arka bahçesinde her türlü ihtiyacı karşılayabilecek geniş bir Konferans Salonu yapılmasına karar verilmiş ve inşaaata başlanmıştır.

Çocuk Balosu

Çocuk haftası içinde evimiz tarafından küçükler mahsus bir balo tertip edilmiştir. İki yüz mini mininin davetli bulunduğu bu baloda rondlar yapılmış, ulusal şarılar söylenmiş ve dans edilmiştir. Ev tarafından hazırlanan çerezler ve oyuncaklar küçükler dağıtılmıştır.

Hâmit İçin Tören

Büyük Türk Şairi Abdülhak Hâmit Tarhan'ın ölümü münasebetiyle Nisanın yirmi birinci günü evimizde bir tören yapılmıştır. Törende Vali ve Parti Başkanı Fuat Tuksal ve çok kalabalık bir münevver kütlesi hazır bulunmuştur.

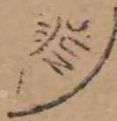
Hâmid'e ait hatıralar toplanıyor

C. H. Partisi Genel Sekreterliğinden rica olunur :

Büyük şairimiz Abdülhak Hâmid'i tebcil etmek, onun hatırasını daima hafızalarda ve kütüphanelerde muhafaza etmek için ona ait hatıraları, fotoğrafları, ondan menkul fıkraları, nükteleri, mektupları bir cilt halinde toplamak istiyoruz. Bu hususta bize yardım etmek isteyeceklerinden emin olduğumuz muhterem zatlara şimdiden teşekkür ederken bunları Ankarada C. H. Partisi Genel Sekreterliği dairesine yollamalarını rica ederiz.

Arzu edenlere Hâmid'in mektuplarının ve fotoğraflarının asılları klişeleri alındıktan sonra iade edilecektir.

Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun